

PRILOG 2

I

Odredba člana 7 stav 2 radne verzije Temelnog ugovora po kojoj država jamči Crkvi (čitaj: Srpskoj pravoslavnoj crkvi) nepovredivost prava svojine i državine nad manastirima, hramovima, zgradama i drugim nepokretnostima i prostorima u njenom vlasništvu, u skladu sa pravnim poretkom države, nepotrebna je i pravno neprihvatljiva iz sljedećih razloga:

1. Ustav Crne Gore (čl. 58 stav 1) jamči pravo svojine svakom fizičkom i pravnom licu. Zaštitu od neopravdanog miješanja države u mirno uživanje svačije imovine propisuje i čl. 1 Protokola br. 1 uz Evropsku konvenciju o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda. Sa ova dva opšta pravna akta najviše pravne snage pravo svojine svakog subjekta u Crnoj Gori je normativno zajemčeno, tako da je dodatno jamčenje ugovorom suvišno i neuobičajeno.
2. Prema *Opštem imovinskom zakoniku za Knjaževinu Crnu Goru* (čl. 14 stav 1, čl. 716, čl. 801 stav 1) i Ustavu pravoslavnih konsistorijuma (čl. 99 stav 2), Cetinjski manastir i drugi manastiri, pravoslavne crkve i druge crkvene ustanove samostalna su pravna lica (imaonici), a to znači vlasnici pokretnih i nepokretnih stvari koje su „dobili darovštinom, nasljedstvom, zavještajem ili sličnim kojim zakonitim načinom”. Ova crkvena dobra se ne mogu „nikako prodavati ili inače ustupati bez naročita dopuštenja državne Vlasti”. U ovom slučaju država se pojavljuje kao davalac saglasnosti na ugovor o otuđenju, a ne kao vlasnik crkvenih dobara. Ovaj svojinsko-pravni režim, koji je važio u Knjaževini Crnoj Gori, nije se zakonitim načinom mijenjao do današnjeg dana. Kao dokaz tome su na stotine manastira i crkva upisanih u katastar nepokretnosti na njihovo ime, kao samostalnih imaonika (čitaj: pravnih lica – vlasnika). Takođe, ovi imaonici su i danas aktivno i pasivno legitimisana lica u sporovima pred sudovima i drugim državnim organima.
3. Nesporno je da su u Crnoj Gori vlasnici pojedinih zakonito stečenih hramova, crkava, zgrada i drugih nepokretnosti i Mitropolija crnogorsko-primorska i eparhije Budimljansko-nikšićka, Miliševska i Zahumsko-hercegovačka, kao samostalna pravna lica.
4. Nesporno je takođe da Srpsku pravoslavnu crkvu, kao njen organski dio, čine i Mitropolija crnogorsko-primorska i eparhije Budimljansko-nikšićka, Miliševska i Zahumsko-hercegovačka. Međutim, u svojinsko-pravnom smislu, to nije tako. Naime, Mitropolija crnogorsko-primorska i eparhije Budimljansko-nikšićka, Miliševska i Zahumsko-hercegovačka samostalna su pravna lica (vlasnici) isto kao što je to i Srpska pravoslavna crkva sa sjedištem u Beogradu. To dalje znači da su one pojedinačno samostalni vlasnici pravoslavnih crkava, manastira, hramova i drugih nepokretnih dobara

koje su stekle „darovštinom, nasljedstvom, zavještajem ili sličnim kojim zakonitim načinom”.

Iz principa isključivosti prava svojine proizilazi pravilo po kome na jednoj stvari ne mogu postojati dva ili više prava svojine. Tako na primjer: pravo svojine na dobrima Cetinjskog manastira kao samostalnog pravnog lica (imaonika) isključuje pravo svojine Mitropolije crnogorsko-primorske ili pravo svojine Srpske pravoslavne crkve ili pravo svojine nekog drugog pravnog subjekta. Takođe, pravo svojine Mitropolije crnogorsko-primorske na Hramu Hristovog Vaskrsenja isključuje pravo svojine Srpske pravoslavne crkve ili nekog drugog pravnog subjekta i sl. Prema tome, u svojinsko-pravnom smislu, Srpska pravoslavna crkva kao samostalno pravno lice nije vlasnik pravoslavnih hramova, crkava, manastira i drugih nepokretnosti u Crnoj Gori, osim onih na kojima je pravo svojine kao samostalno pravno lice stekla ”darovštinom, nasljedstvom, zavještajem ili sličnim kojim zakonitim načinom”. Zbog toga pravno je prihvatljivo da se pravo svojine na manastirima, hramovima, zgradama i drugim nepokretnostima, (samostalnim imaonicima – pravnim licima, Mitropoliji crnogorsko-primorskoj i eparhijama Budimljansko-nikšićkoj, Mileševskoj i Zahumsko-hercegovačkoj i drugim upisanim vlasnicima) jemči svim vlasnicima koji su pravo svojine upisali po punovažnom pravnom osnovu upravljenom na prenos prava svojine. Nevlasnicima se to pravo ne može jemčiti, jer ga nemaju. Isto važi i za ona pravna lica koja su pravo svojine upisala u katastar nepokretnosti bez punovažnog pravnog osnova. Takva uknjižba je nezakonita.

Ustavno i konvencijsko jemčenje prava svojine nije potrebno dodatno garantovati Temeljnim ugovorom svim nespornim vlasnicima.

II

Odredba čl. 7 stav 4 radne verzije Temelnog ugovora po kojoj se država obavezuje da u skladu sa sopstvenim pravnim poretkom izvrši uknjižbu svih neupisanih nepokretnosti na Mitropoliju crnogorsko-primorsku i na eparhije Budimljansko-nikšićku, Miliševsku i Zahumsko-hercegovačku takođe je nepotrebna i pravno neprihvatljiva iz sljedećih razloga:

1. Prema Zakonu o državnom premjeru i katastru nepokretnosti (čl. 112), obaveza organa uprave nadležnog za katastar nepokretnosti je da vrši upis u katastar nepokretnosti. Postupak upisa počinje prijemom zatjeva za upis ili isprave na osnovu koje se o upisu odlučuje po službenoj dužnosti. Prema tome, obaveza upisa je zakonska obaveza nadležnog državnog organa, pod uslovom da su ostvarene formalnopravne i materijalnopravne pretpostavke za uknjižbu. Ponovno naglašavanje ove zakonske obaveze nadležnog državnog organa u Temeljnog ugovoru je nepotrebno i neuobičajeno.
2. Zahtjev za upis prava i činjenica u katastar nepokretnosti usvaja se rješenjem i dozvoljava upis ako:

- 1) prema podacima katastra nepokretnosti nema smetnje za upis;
- 2) je zahtjev u skladu sa sadržinom podnesene isprave;
- 3) isprava po vrsti, formi i sadržini ispunjava uslove za upis prava na nepokretnostima.

Organ uprave je dužan da po ovom zahtjevu odluči u roku od 15 dana od dana prijema zahtjeva.

3. U katastar nepokretnosti su kao samostalni imaonici (vlasnici) i dalje upisani brojni manastiri i crkve. Da bi se uknjižba u odnosu na njih kao knjižnih prethodnika izvršila na druge pravne subjekte, potreban je punovažni osnov za upis (zakon, izvršna odluka nadležnog organa, isprava o pravnom poslu sačinjena u skladu sa zakonom). Nedostatak nekog od ovih pravnih osnova činilo bi uknjižbu nezakonitom. Temeljni ugovor ne može biti punovažan pravni osnov za uknjižbu (iako se to u tekstu ugovora izričito ne kaže). Isto tako nije uobičajeno da se njime „pojačava” izvršenje zakonske obaveze nadležnog državnog organa, pod uslovom da su ostvareni uslovi za uknjižbu.

III

Temeljnim ugovorom se ne može riješiti svojinsko-pravni režim na pravoslavnim manastirima, hramovima i drugim crkvenim dobrima. U Crnoj Gori ova pitanja su isuviše složena i zahtijevaju detaljniju analizu i rješenja. Čini se da se ona ne mogu riješiti bez donošenja specijalnog zakona o svojini vjerskih zajednica, u kome bi se uvažila tradicija, običaji, rješenja *Opšteg imovinskog zakonika za Knjaževinu Crnu Goru*, rješenja Ustava pravoslavnih konsistorijuma, pozitivno-pravna rješenja, uporedno-pravna rješenja, kao i rješenja i standardi u pravu Evropske unije.